

in litevsko; dalje na retranskem maliku: Perkunost, namesti: Perkunas, Tregist — ime kraja na Štirskem za Tregis.

7. Kaj je bolje pisati „sô“ ali „se“?

Po mojem mnenji: so, ker prvotna oblika se je glasila: som*), sansk. sam, grški *ovr*; glasnik *m* je per apokopen odpadel.

8. Kopriva sali.

V zibiški okolici na Štirskem govore: kopriva sali, namesti: peče, žge; primeri sansk. *çar*, urere.

9. Utva.

V slovenskih in srbskih narodnih povestih se večkrat omenjajo zlate utve. V vedah najdem tice: Atas, ktere Sonne ima za „die als Vögel gedachten Wolkenzüge, in die sich die Apsarasen, das heist die auf den Wassern Wandelnden (= slov. Rusalkam) verwandeln.“ Utva je toraj nastalo po stopljenji iz atva.

10. Med.

Med so nekteri izpeljevali in razlagali iz sansk. *madhu*, trunken, ebrius, *mad*, ebrium esse. Učeni Kuhn (die Herabkunft des Feuers str. 159) je dokazal, da je korenika med, mischen, quirln, ktero še v slovenščini poznamo: medem, mischen, toraj med „das durch Mischung, Quirlung bereitete Getränk“; zato v starosl. med = *σίκερα*, sicera, Obstwein.

11. Glasnika *r* ne smemo vokalizovati.

Nedoslednje pišemo: čeda namesti čreda, po metatesi iz: čerda, in to iz karda; v izvorni obliki še imamo: kardelo nemški Herde, got. *hairds*, litevski *kerdzus*, pastor. Glasnik *r* se tudi v češčini vokalizuje, primeri: kanec, Eber, za karnec, litev. *kirnis*, sansk. *çura*.

12. Rôka.

Koreniko besede rôka ste ohranile gotščina in litevščina: got. *rikan*, litevski: *renku*, sammeln, toraj rôka, die sammelnde.

13. Gumno.

Koreniko besede gumno, Scheune, je ohranil anglosaksonski jezik: *gyma*n, servare, latvijski: *gauma*, observare; toraj gumno, der Aufbewahrungsort.

14. Vesvolen.

V besedi vesvolen vidimo pleonazem, sansk. *vâra*, omnis, totus.

15. Trepā, trepavec, treplak.

Na Štirskem z besedo trepā, trepavec poznamlajo malega debelega človeka (Zwerg); primeri litevski *treptas*, dick tarpti, zunehmen, sansk. *trip*, satiari.

Slovensko slovstvo.

* *Paul Jos. Šafaříks Geschichte der südslavischen Literatur, aus dessen handschriftlichen Nachlasse, herausgegeben von Jos. Jireček; I. slovenisches und glagolitisches Schriftthum; Prag 1864.*

To knjigo, zlasti nam Slovencem pretehtno, so „Novice“ sicer že oznanile svojim čast. bravcem; ne morejo si pa kaj, da bi še nekoliko obširneje ne govorile o njej, ker je menda nimajo še vsi v rokah, da bi jo mogli presojevati. — V prvem se vé da daljšem svojem delu obravnava slovensko, v družem pa gla-

goliško slovstvo, oboje pa od prvega začetka do leta 1830. — O slovenskem nam sprva podaja precej obširne črtice iz življenja 123 posameznih slovenskih pisateljev, in sicer enajstih iz 16. stoletja, desetih iz 17., sedem in štiridesetih iz 18., in pet in petdesetih iz 19. stoletja do l. 1830. Pridjani imenik konec knjige pa nam naznanja 131 pisateljskih imen, toraj nam le iz življenja 8 pisateljev nič ne vé povedati. — V glagoliškem slovstvu nam pa sporoča življenjepisne črtice o 29 pisateljih; v imeniku pa jih bemo 34.

Slovensko slovstvo od leta 1550 do leta 1830 je razdeljeno na osem oddelkov. Prvi nam našteva in ob kratkem razsoja jezikoslovske dela, katerih nahajamo 76; — drugi del nam predločuje v 66 spisih o slov. poezii in prozi; — tretji govori o zgodovini in postavodaji ter nam našteva 7 spisov; — četrti o modroslovji in gojstvu (pedagogiki) ter nam imenuje 14 spisov; — peti o številstvu v 4 spisih; — šesti o naravoslovji in obrtni, ter nam naznaja 8 spisov; — sedmi obdeluje v 5 spisih zdravilstvo; — osmi pa nam kaže bogoslovstvo v 213 spisih. Če toraj o časih, od katerih menda vendar ne bo nikdo rekel, da so bili mili slovenskemu narodu, svojih slovstvenih del tudi ne štejemo po tisočinah, imamo jih saj vendar na stotine; imenovana knjiga nam vseh vkup našteje 393, ki so nam živ dokaz, da pravi rodoljubi naši niso nikdar križem rok držali, tudi o hudi národni zimi ne; in kdo bo hotel trditi, da je Šafaříkovo okó, dasitudi bistro, zapazilo čisto vse dela, in da nobeno več ne tiči v temnem morji pozabljenja človeški vedi tako sovražnega! Srčna zahvala Šafaříku in vsem virom, iz katerih je zajemal, zlasti pa Matiju Čopu, pač prerano umrlemu, da so nam toliko dragega blaga navédli iz dôbe, nam bolj odmaknjene. Hvala pa tudi gospod izdatelju Jirečku, da je zgodovino južno-slovenskega slovstva pričel s slovenskim. To Šafaříkovo delo je knjigoslovcu neobhodno potrebno in bo dobro trdno stalo daljnemu našemu knjigoslovju, ki ga pričakujemo od g. dr. Etb. Costa-ta.

V glagoliškem slovstvu od leta 1222 do leta 1830 je naštetih 93 del, večidel bogoslovskih, namreč: posamnih delov sv. pisma 13, celo sv. pismo 2, mašnih bukev 18, breviarjev 19, službene ali obredne 3, verskih 9, pridig 5, mučeniške, pobožne in molitvene po dvoja in raznega zapopadka 3.

Nekteri Kranjci.

Poleg česke „Isou, Isou — Po Slovanech Češata itd.“

So, so,
So Slovenci, vem da so;
So, so,
Madež so rojakom,
Mrzi jih, Slovencem biti, —
Vse slovenstvo, prav'jo zviti,
Gre naj žvižgat rakom!

Glas, glas
Materni teptavajo,
Glas, glas
Mil ko rana rôsa;
Prav ošabno tujčevati,
Vse domače zaničvati,
Je modrost njih bôsa.

Glej, glej!
Tujci clo se smeja;
Glej, glej,
Revežem nevednim;
Polslovenska šušmarija
Kakor kis uhó zavija
Vsim Slovencem čednim.

*) V madžarski od Slovanov prijeto: *szamszed* = *sôsed* — še vidiš polno obliko.

Nam, nam
Zmešani žlobudreži,
Nam, nam
Delajo sramoto;
Jezik čist za nič imajo,
„Kranjsko špraho“ komaj znajo:
To so Kranjci — to, to!

S.

Smešna zastavica.

Sred posta se bliža. Ker je tu in tam navada, sredpostno sredo babo žagati, vam jaz povem, kje se posebno debele dobijo, namreč na Notranjskem, kjer se v nekem kraju take najdejo, da ena sama je čvrsta in zdrava sedem centov imela. — Čudno pa vendar resnično! — Uganite!

Kratkočasno berilo.

Harač.

Zgodovinsko-romantičen obraz.

Česki spisal Prokop Chocholoušek. Poslovenil Podgoričan.

(Dalje.)

II.

Tiha je noč; le včas zapihlja vetrič, da se zibljejo in pljuskajo valčki na Črnici; le včas na obali šepeta jelševo perje, katero s sadom vred le tam pa tam še po drevji krasí veje in vejice, ktere se vijó, kakor bi žalovale po svoji minuli krasoti, in bale se bodočnosti, kakor navadno decembra meseca, ko se s poslednjimi silami jesen borí s zimo za vlado. Noč na pol svetla objema krajino; kajti sivi oblački skupljeni plujejo po nebu, ter branijo svetiti mesecu in zvezdam; raji se sami napajajo z bledim svitom. Zato vidiš v taki noči vse samo na pol, vse kakor v dimu, ali pa kakor da bi gledal skozi dva zavoja; toraj pa tudi v taki noči več pomaga uho nego okó.

Sliši se, kako pluskajo valovi na reci v zatoku, okoli kterege rastejo jelše tako gosto, da se ne vidi skozi; — pa čisto drugače pluskajo, nego navadno na površini ali pa ob obali. Kdor je uže slišal ali vidil kaj tacega, ta lahko precej pozná in vé, da se čoln ziblje na vodi, da-si ga ne vidi v zatoku, z jelšami obraščenem; sicer je vse tiho, — le reka ne miruje in vetrič ne med jelšami; pa ta nemir se tako vjema, kakor bi srce srcu milo-plameče šepetalo.

„Kaj se obotavljaš, solnce življenja mojega?“ — zaslišalo se je, lehotno kakor iz možkih prsi. „Že je moj konak pripravljen za-te. Hiti, hiti v varno zavetje — zvezda! Idi, o idi, da te ne umorí zimni mraz, ti roža skalna; oh! še hujše neugode nego mraz i zimske vihre tebi preté na teh gorah. Idi z menoj; danes je tako tiho; saj se ne pozná cesta za čolnom: nihče ne bode vedel, kod si šla v svoj raj, kjer bodeš huriska, kjer bodeš blažila ljubljence mogočnega paša skadar-skega — mene Ahmed-ago. Saj mi priča že tvoje oko, da me ljubiš, tvoj blaženi smeh; to čutim, kadar me objemaš; tebi v naročji ne maram nič za vse slasti v prorokovem raji.“

Plamočutno stiska k sebi žensko postavo — prekrasno, veličastno; ona pa se mu brani stiskati k prsim, le objeti se mu ne dá, ker ne more strpeti njegovega strastnega ognja.

„Zakaj da se obotavljam?“ — šepetá, pa tako sladko, kakor da bi najmilejše pel slavček, ali vendar je tako hladna, da srce ne šepetá nikoli tako hladno — „zakaj se obotavljam iti v tvoj konak, kjer bi le skozi zamrežene okna iz tvojega harema gledala na gore po prosti domovini?“

„Na — proste gore?“ — poprašal in začudil se je Ahmed-aga zaničljivo.

„Prostejšje, prijaznejše gotovo nego tvoj konak“ — zavrnilo ga je dekle skor na pol glasno in vilo se mu iz rok, ker je hotel objeti ga. Moji bratje mi niso zmirom za petami; ne bojé se tako za me, za prosto črnogorsko hčer; zato jim ne morem skaliti zaupnosti zboga“ — in obmolnila je, kakor bi se bila zbala povedati, kar ji je bilo na misli. „Oj, ti Ahmed-aga! — klonila se je k njemu — „ali se ti že gnjusi najin večerni shod, ali nemara tvoja ljubezen ne plamení nič več tako, kakor je sprva? Res je to, da si pašev ljubljene, ali meni se tako dozdeva, da tebe veže na me vse kaj družega nego ljubezen“ — djala je in z obema rokama zakrila si obličje.

„Alah-kherim!“ — vzdihnil je Ahmed, vil roke in stegnil po krasni devi in stisnil jo na srce. „Jaz — da te ne ljubim, huriska moja, jaz, ki hočem tvoj sužnik biti do smrti? Oj, gotovo te je eblisa obsenčil. Poslušaj me“ — začel je bolj tiho, tako, kakor tak človek, ki pripoveduje kaj jako važnega; ustopil se pred devo, rok njenih pa ni spustil, ampak stiskal jih še bolj — „poslušaj me Helena, hosudarka moja! djala si, da si prosta črnogorska hči; kje pa cvete ta prostost, kje je tisti posebni raj na teh prokletih gorah? Morebiti v Rieki, nad katero svéti polomesec, in v kateri se vijejo z bastij bunčuki (konjski repi) — na znamenje, da črnogorski kaurinje so raje tistih pravovernih, ki častijo Ala in njegovega preroka? Ali je nemara ta prostost v Obodu, kjer jaz, tvoj sužnik, čuvam nad ošabno, samopašno črnogorsko rajo, da ne skipí njena prostost, s katero se tako ponašaš, hosudarka moja? ha! ha!“ — zasmel se je zaničljivo. Ošabni so kaurinje po teh gorah, prosti pa vendar niso, pa tudi ne bodo, dokler so nam v pestéh, dokler morajo paši dajati harač še raja inostrana; pa tudi ta senčica njihove prostosti jih še mine, potlej bodo pa popolnoma podloga bisurman-ski peti.“

Dekle se je prestrašilo, toda Ahmed si je drugače mislil ta strah; stisnil jo je k sebi in vès raznet nadaljeval:

„Verjemi mojim besedam, sej govorim iz prave gole ljubezni, ker te tako ljubim, da noben kaurin svoje hosudarke ne ljubi tako. Iz same ljubezni ti razodevam skrivnosti, katerih dozdej še živi duši nisem razodel. Strašni oblaki se zbirajo nad Črno goro, pa samo zarad njene ošabnosti, idi tedaj, o idi, jasna zvezda moje duše“ — vroče prosi; solza mu igra v očesu, vès raznet vije roke Črnogorki okoli vratú, s čelom pa ji sloni na rami. Idi z menoj, zdaj je še čas; idi, da te ne vjame strašna nevihta, ki je nad Črno goro. Tvoja blagost, tvoje življenje je moja blagost, moje življenje. Kdo je porok za to, da bodem potem mogel rešiti oba: tebe in sebe. Izpoznavaj mojo ljubezen, reši me, ljuba moja. Ti si krasnejša nego cvetoča roža, Ala mi je priča! milejšje ne žari nobeno okó nego tvoje, bodi tudi milostivejšja; osreči me, da bodem srečen, tako, kakor še nihče ni bil, pa tudi ne bode; reci, da pojdeš, — da pojdeš precej zdaj z menoj v konak!“

Dekle se ni moglo ustavljati taki ljubezni; naklonila se je k Ahmed-agi, objela ga, toda ne do cela pritislila se mu k srcu, tudi poljubiti ga ni hotla. Djala je: „Saj pojdem, pojdem s teboj, Ahmed-aga! ali zdaj še ne, danes ne, dokler —“ — omolnila je zopet, kakor da bi ji bilo sape zmanjkalo.

(Dalje prihodnjič.)